

УДК 330.341.2:338.242.2

О. М. Ложачевська,
д. е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту,
Національний транспортний університет, м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0001-8462-925X

В. Є. Сафонова,
д. е. н., професор, завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності,
Київський кооперативний інститут бізнесу і права, м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0003-4631-2408

І. А. Гнатенко,
д. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва та бізнесу,
Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-0254-2466

Т. А. Навроцька,
к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
Національний транспортний університет, м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-1403-0580

DOI: 10.32702/2306-6792.2021.15.14

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ЕКОНОМІКОЮ: СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДО БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ, КАДРОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

O. Lozhachevska,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Management,
National Transport University, Kyiv, Ukraine

V. Safonova,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Enterprise,
Trade and Stock Exchange, Kyiv Cooperative Institute of Business and Law, Kyiv, Ukraine

I. Hnatenko,
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Entrepreneurship and Business, Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, Ukraine

T. Navrotska,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management,
National Transport University, Kyiv, Ukraine

MANAGEMENT OF INNOVATIVE ECONOMY: STRATEGIC APPROACHES TO BUSINESS PROCESSES, PERSONNEL MANAGEMENT AND COMPETITIVENESS

У статті досліджено управління інноваційною економікою, зокрема стратегічні підходи до бізнес-процесів, кадрового менеджменту та конкурентоспроможності. Визначено, що однією з найголовніших цілей визнання пріоритетів розвитку підприємництва в інноваційній економіці є усунення існуючих трансформаційних "провалів" ринку та стимулювання позитивних перетворень у середовищі на макро-, мезо- та мікрорівнях. Вивчення зазначених "провалів", причин та наслідків їх виникнення викликає постійний інтерес для сучасної фундаментальної економічної теорії, прикладних теорій державного регулювання, практичної діяльності держави як центрального економічного регулятора. Враховуючи зазначене, запропоновано карту причинно-наслідкових зв'язків виникнення "провалів", що спричиняють інертний розвиток підприємництва в інноваційній економіці. Запропоновано розглядати державне ре-

гулювання інноваційним розвитком підприємництва в контексті теорії темпоральності, що дозволяє відобразити варіативності такого регулювання з позицій синаптичних зв'язків, урахування яких дозволить у подальшому деталізувати оптимальні державні пріоритети розвитку підприємництва. Визначено, що ефективне перетворення середовища розвитку підприємництва головним чином обумовлюється помірним втручанням держави, як центрального економічного регулятора з усунення ринкових "провалів" у середовищі підприємництва. Таке втручання характеризується оптимальним добром параметрів прямого та опосередкованого державного впливу в економіко-часовому просторі, які дозволяють підприємництву повною мірою виконувати свої функції.

The article examines the management of the innovative economy, in particular strategic approaches to business processes, personnel management and competitiveness. It is determined that one of the main goals of recognizing the priorities of entrepreneurship development in the innovative economy is to eliminate the existing transformational "failures" of the market and stimulate positive changes in the environment at the macro, meso and micro levels. The study of these "failures", the causes and consequences of their occurrence is of constant interest for modern fundamental economic theory, applied theories of state regulation, the practical activities of the state as a central economic regulator. Given the above, a map of the causal links of the "failures" that cause inert development of entrepreneurship in the innovation economy is proposed. It is proposed to consider state regulation of innovative development of entrepreneurship in the context of the theory of temporality, which allows to reflect the variability of such regulation from the standpoint of synaptic connections, which will further detail the optimal state priorities for entrepreneurship. It is determined that the effective transformation of the business development environment is mainly due to moderate state intervention as a central economic regulator to eliminate market "failures" in the business environment. The factors of market "failures" that cause inert development of entrepreneurship in the innovative economy and follow the primary ones include: "failures" in the motivational component of the behavior of business entities; "Failures" in the complementarity of formal and informal institutions that form the institutional matrix of entrepreneurship; "Failures" in the dynamics of network connections between formal institutions; "Failures" in the initial stages of innovation; "Failures" in infrastructure. Such intervention is characterized by the optimal selection of parameters of direct and indirect state influence in the economic and temporal space, which allow business to fully perform its functions.

Ключові слова: управління, інноваційна економіка, стратегічні підходи, бізнес-процеси, кадровий менеджмент, конкурентоспроможність.

Key words: management, innovative economy, strategic approaches, business processes, personnel management, competitiveness.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Держава повинна брати на себе не лише завдання з усунення "провалів", але й виконувати функції, які в ринковій економіці виконують інші суб'єкти ринку, тобто держава повинна стимулювати рушійну силу інституціональних перетворень на ринку інновацій. Якщо у країнах з досконалою конкуренцією та розвиненою ринковою економікою розвиток традиційного або інноваційного підприємництва може бути саморегулюючим та функціонувати за умов мінімального втручання держави (дерегуляція), то у країнах з перехідним або кризовим станом розвитку економіки ефективність підприємницької діяльності багато у чому визначається дієвістю регуляторної політики державних

інституцій (активним втручанням держави у ринкові процеси), які визначають формальні норми відносин, через здійснення контролю за дотриманням правил ведення інноваційної діяльності, включаючи правила патентування, ліцензування, сертифікації, обмеження монополій. Зазначені факти обумовлюють актуальність теми дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

В Україні діє три гілки державної влади, які мають повноваження формувати державні пріоритети зміни середовища розвитку під-

приємництва: законодавча, виконавча та судово-ва [1; 8; 10]. Відповідно на ці гілки державної влади (та підзвітні їм місцеві органи) і покладено основні завдання з визначення пріоритетів зміни середовища розвитку підприємництва.

Важлива роль належить Кабінету Міністрів України. Він забезпечує проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики; політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування; розробляє і здійснює загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України [2; 4; 5; 7].

У період трансформацій роль держави в зміні інституціонального середовища стає ще більш складною та відповідальною, бо вимагає ефективної роботи з налагодження координаційної взаємодії між суб'єктами державної та приватної власності (уникнення комунікаційної хаотичності) [3; 6; 9]. Така робота повинна розподілятися між уповноваженими органами державного регулювання, здатних професійно діяти в умовах нестабільного політичного, економічного та суспільного середовища, що потребує подальшого дослідження.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження управління інноваційною економікою, зокрема стратегічних підходів до бізнес-процесів, кадрового менеджменту та конкурентоспроможності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

До чинників виникнення ринкових "провалів", що спричиняють інертний розвиток підприємництва в інноваційній економіці та слідує за первинними, слід віднести:

1. "Провали" в мотиваційній складовій поведінки суб'єктів середовища підприємництва. Повна відсутність державної мотиваційної політики стимулювання підприємницьких ініціатив для стейкхолдерів ринку, що наявна в основних економіко-часових проміжках середовища інноваційної економіки, значно знижує підприємницьку зацікавленість у розробці інноваційних продуктів або призводить до низького прояву ініціатив суб'єктів господарювання щодо змін традиційної моделі підприємництва на інноваційну. "Провали" в мотиваційній складовій обмежують розвиток інтелектуального людського потенціалу і здібностей до новатор-

ства, що викликає "заціпенілість" діяльнісних процесів підприємця. Розвиток державою середовища, сприятливого для дифузії інновацій, є однією з ключових завдань підтримки мотиваційній складовій суб'єктів системи підприємництва. Інноваційно-активний бізнес повинен функціонувати за таких умов, коли: по-перше — постійне впровадження інновацій стає невід'ємним мотивуючим елементом справедливої конкуренції між підприємствами за нові ринки збуту; по-друге — інноваційно-активні підприємства отримують довгострокові переваги на ринку (преференції від держави), а їх власники зацікавлені в результативних інноваціях, які користуються попитом серед населення та заохочуються державою.

2. "Провали" у компліментарності формальних та неформальних інститутів, що утворюють інституціональну матрицю підприємництва. Зазначені "провали" пов'язані з недосконалістю або відсутністю формальних інститутів, що регулюють діяльність підприємництва в умовах інноваційної економіки протягом певного економіко-часового проміжку. Формальні інститути — це офіційно діючі законодавчі, економічні, соціальні, інфраструктурні організації або установи спеціального і загального призначення, які регулюють підприємницьку та інноваційну діяльність; неформальні (приховані або тіньові) — інститути культурного, ментально-ціннісного характеру (ділова культура, неформальні комунікації, підприємницькі цінності і т. д.), які обов'язково присутні в інституціональній матриці, але їх діяльність офіційно не врегульована. "Провали" у компліментарності між зазначеними інститутами викликають недостатню взаємодію усіх або окремо взятих елементів підприємницького середовища та призводять до несумісності ринкових і неринкових інститутів.

3. "Провали" у динамічності мережевих зв'язків між формальними інститутами. Зазначені "провали" виникають у результаті інституціональної розбалансованості, комунікаційних розривів і нерозвиненості сітьових взаємодій між формальними інститутами, що утворюються в інституціональному середовищі підприємництва. Недосконалі мережеві зв'язки, у яких відсутня гнучкість та динамічність, призводять до втрати інформації, поширення опортуністичних явищ, збільшення трансакційних витрат та викривлення інформації. Внаслідок зазначеного стейкхолдери підприємництва втрачають можливість ефективно комунікувати, відбувається втрата інформації щодо ключових змін у інституціональному оточенні, знижують-

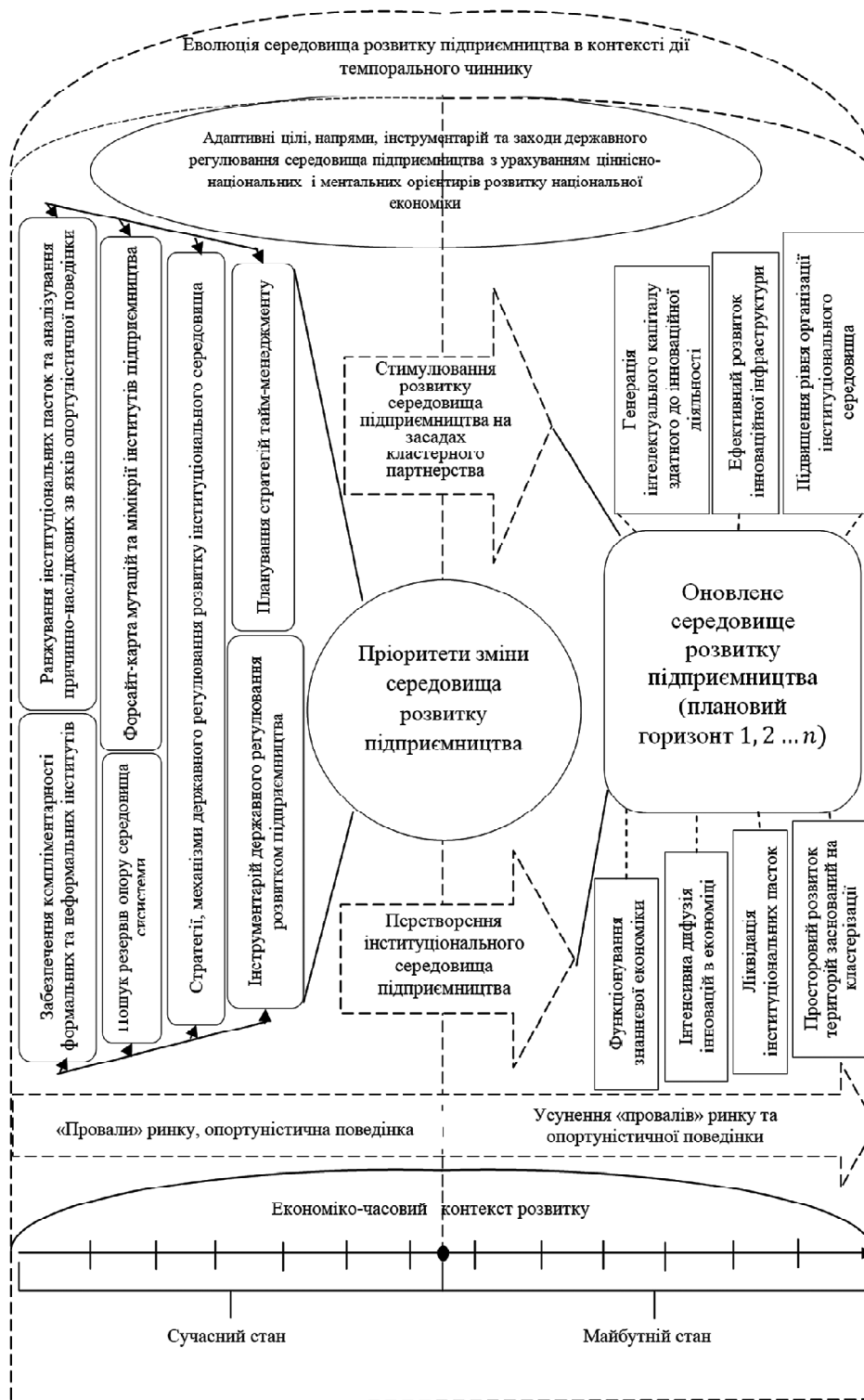

Рис. 1. Темпоральний базис трансформації середовища розвитку підприємництва в контексті державного регулювання

ся умови залучення у мережеві зв'язки нових інститутів або учасників. Жорсткість у комунікаціях між формальними інститутами та стейкхолдерами, призводить до мінімізації участі підприємців у інституційних та інституціональних змінах. За таких умов необхідним пріори-

тетом державної політики є підвищення динамічності мережевих зв'язків, мінімізація комунікаційних розривів, підвищення взаємодії між акторами, що забезпечить підприємцям доступ до нової інформації, знань, технологій, результатів науково-технічного прогресу та підви-

щить зв'язаність інноваційної діяльності на макро, мезо- та мікрорівнях.

4. "Провали" на початкових стадіях реалізації інноваційної діяльності. Зазначені "провали" пов'язані з існуванням стадій реалізації інноваційного проєкту та властиві початковим етапам життєвого циклу функціонування підприємництва заснованого на інноваціях. Вони виникають у результаті низької підтримки з боку держави підприємців-початківців, які починають впроваджувати інноваційний проєкт (низька законодавча, адміністративна та фінансова підтримка стартапів, корупційність тощо).

5. "Провали" в інфраструктурному забезпеченні. Інфраструктурне забезпечення є обов'язковою умовою розвитку як традиційного так і інноваційного підприємництва в умовах інноваційної економіки. До інфраструктури, що сприяє розвитку підприємництва та яка забезпечує інноваційну діяльність, слід віднести — технопарки, консалтингові фірми, учбово-ділові центри, бізнес-інкубатори, установи трансферу технологій і т.п. Важливою умовою розвитку такого підприємництва є місцева інфраструктура, яка створює особливі зони економічного розвитку підприємництва: пілотні проєктні території, регіональні промислово-інноваційні кластери тощо. Ключовим завданням визначення державних пріоритетів в контексті інфраструктурного забезпечення підприємництва є планування: розвитку вузькоспеціалізованої науково-інноваційної інфраструктури; венчурних фірм з іноземним інвестором; державних центрів розповсюдження наукових знань; рекрутингових агенцій, які спеціалізуються на аутсорсингу персоналу для підприємництва. Зазначені ринкові "провали" середовища підприємництва в інноваційній економіці можуть виникати одночасно і зазвичай вони синергетично пов'язані між собою. Заходи, які сприяють усуненню "провалів" середовища підприємництва в інноваційній економіці, мають реалізовуватися за допомогою визначення пріоритетів розвитку підприємництва, використання всіх інструментів державного регулювання та державної підтримки, спрямованих на ефективну просторову трансформацію економіки та її інституціонального середовища.

Темпоральний базис трансформації середовища розвитку підприємництва в процесі формування державних пріоритетів, спрямованих на усунення зазначених "провалів" зображено на рисунку 1.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Визначено, що однією з найголовніших цілей визнання пріоритетів розвитку підприємництва в інноваційній економіці є усунення існуючих трансформаційних "провалів" ринку (market failures) та стимулювання позитивних перетворень у середовищі на макро-, мезо- та мікрорівнях. Вивчення зазначених "провалів", причин та наслідків їх виникнення викликає постійний інтерес для сучасної фундаментальної економічної теорії, прикладних теорій державного регулювання, практичної діяльності держави, як центрального економічного регулятора. Враховуючи зазначене, запропоновано карту причинно-наслідкових зв'язків виникнення "провалів", що спричиняють інертний розвиток підприємництва в інноваційній економіці. Запропоновано розглядати державне регулювання інноваційним розвитком підприємництва в контексті теорії темпоральності, що дозволяє відобразити варіативності такого регулювання з позицій синаптичних зв'язків, урахування яких дозволить у подальшому деталізувати оптимальні державні пріоритети розвитку підприємництва. Визначено, що ефективне перетворення середовища розвитку підприємства головним чином обумовлюється помірним втручанням держави, як центрального економічного регулятора з усунення ринкових "провалів" у середовищі підприємництва. Таке втручання характеризується оптимальним добром параметрів прямого та опосередкованого державного впливу в економіко-часовому просторі, які дозволяють підприємству повною мірою виконувати свої функції.

Література:

1. Бажал Ю.М. Розвиток інноваційної діяльності у знаннєвому трикутнику "держава — університети — промисловість". Економіка і прогнозування. 2015. № 1. С. 76—88.
2. Гнатенко І.А. Визначення інновацій як інструментарію національного підприємництва. Науковий вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Серія "Економіка". 2018. Т. 23. Вип. 5 (70). С. 38—42.
3. Гнатенко І. Вплив національного інноваційного підприємництва на сталий розвиток ринку праці. Вісник Херсонського державного університету. 2018. № 32. С. 69—72.
4. Гнатенко І.А. Методологічні основи інституціонального аналізу національної системи інноваційного підприємництва. Науковий

журнал "Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії". 2018. № 6 (18). С. 70—74.

5. Лояк Л.М. Роль інновацій у розвитку малого підприємництва. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2016. Вип. 1. С. 110—114.

6. Brockova K., Rossokha V., Chaban V., Zos-Kior M., Hnatenko I., Rubezhanska V. Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro-industrial production. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2021. Vol. 43. № 1. P. 129—135.

7. Guo D., Guo Y. Government-subsidized R & D and firm innovation: evidence from China. Research Policy. 2016. № 45 (6). P. 1129—1144.

8. Kozhukhivska R., Parubok N., Petrenko N., Podzihun S., Udovenko I. Methods of assessment of efficiency of creating regional innovative clusters for dynamic development of economics. Investment Management and Financial Innovations. 2017. № 14 (3). P. 302—312.

9. Swanson L. Entrepreneurship and Innovation Toolkit. Saskatoon: University of Saskatchewan. 2017. 158 p.

10. Zos-Kior M., Hnatenko I., Isai O., Shtuler I., Samborskyi O., Rubezhanska V. Management of Efficiency of the Energy and Resource Saving Innovative Projects at the Processing Enterprises. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2020. Vol. 42. № 4. P. 504—515.

References:

1. Bazhal, Y.M. (2015), "Development of innovation in the knowledge triangle "state — universities — industry", Ekonomika i prohozuvannya, vol. 1, pp. 76—88.

2. Hnatenko, I. (2018), "Definition of innovations as tools of national entrepreneurship", Naukovyy visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu imeni I. I. Mechnykova. Seriya "Ekonomika", vol. 23, 5 (70), pp. 38—42.

3. Hnatenko, I. (2018), "The Impact of National Innovative Entrepreneurship on Sustainable Development of the Labor Market", Visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu-Bulletin of the Kherson State University, vol. 32, pp. 69—72.

4. Hnatenko, I. (2018), "Methodological bases of institutional analysis of the national system of innovative entrepreneurship", Ekonomichnyy visnyk Zaporizkoyi derzhavnoyi inzhenernoyi akademiji-Economic Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy, vol. 6 (18), pp. 70—74.

5. Loyak, L.M. (2016). "The role of innovation in the development of small business", Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrayiny, vol. 1, pp. 110—114.

6. Brockova, K. Rossokha, V. Chaban, V. Zos-Kior, M. Hnatenko, I. and Rubezhanska, V. (2021), "Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro-industrial production", Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development, vol. 43.1, pp. 129—135.

7. Guo, D. and Guo, Y. (2016), "Government-subsidized R & D and firm innovation: evidence from China", Research Policy, vol. 45 (6), pp. 1129—1144.

8. Kozhukhivska, R. Parubok, N. Petrenko, N. Podzihun, S. Udovenko, I. (2017), "Methods of assessment of efficiency of creating regional innovative clusters for dynamic development of economics", Investment Management and Financial Innovations, vol. 14 (3), pp. 302—312.

9. Swanson, L. (2017), Entrepreneurship and Innovation Toolkit, University of Saskatchewan, Saskatoon, Canada.

10. Zos-Kior, M. Hnatenko, I. Isai, O. Shtuler, I. Samborskyi, O. and Rubezhanska, V. (2020), "Management of Efficiency of the Energy and Resource Saving Innovative Projects at the Processing Enterprises", Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development, vol. 42.4, pp. 504—515.

Стаття надійшла до редакції 18.07.2021 р.

www.dy.nauka.com.ua

Електронне фахове видання

**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток**

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net
тел.: (044) 223-26-28, (044) 458-10-73